

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2132/2020
24.06.2020. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Зоране Делибашић и Гордане Комненић, чланова већа, у правној ствари тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Драгиша Вукашиновић, адвокат из ..., против тужене Банке Поштанска штедионица а.д., коју заступа ББ, ради утврђења ништавости уговора и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2069/19 од 10.12.2019. године, у седници одржаној 24.06.2020. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2069/19 од 10.12.2019. године, као изузетно дозвољеној.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 2069/19 од 10.12.2019. године и пресуда Основног суда у Панчеву П 395/19 од 08.06.2019. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно одлучивање.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 395/19 од 08.06.2019. године, ставом првим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се утврди да је апсолутно ништав и да не проводи правно дејство део одредбе члана 1 Уговора о динарском ненаменском готовинском кредиту са валутном клаузулом закључен 25.11.2009. године, којим је одређено да за обраду кредитног захтева банка наплаћује фиксну накнаду и износи 2% вредности основног дуга, минимално 1.500,00 динара, као и да се обавезе тужена да тужилци плати 2.094,79 динара са законском затезном каматом од 25.11.2009. године и да јој плати трошкове парничног поступка са законском затезном каматом од дана када су се стекли услови за извршност пресуде до исплате. Ставом другим изреке обавезана је тужилца да туженом плати трошкове парничног поступка у износу од 7.500,00 динара.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 2069/19 од 10.12.2019. године, ставом првим изреке одбијена је као неоснована жалба тужилце и првостепена пресуда је потврђена. Ставом другим изреке одређено је да се тужилци не досуђују трошкови жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилца је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права с тим што је предложила

да се о ревизији одлучује као о изузетно дозвољеној на основу члана 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд налази да су у конкретном случају испуњени услови за одлучивање о ревизији тужиле прописани чланом 404. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр.72/11 и 55/14), имајући у виду да тужилца уз ревизију указује на другачије одлуке апелационих судова и виших судова као и на другачији правни став заузет у нижестепеним одлукама од правног става Грађанског одељења Врховног касационог суда по овом питању због чега постоји различито поступање судова о истој правној ствари што указује на потребу одлучивања о ревизији као изузетно дозвољеној ради уједначавања судске праксе, услед чега је и одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући правилност побијане пресуде на основу члана 408. ЗПП, а пазећи по службеној дужности на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП и на правилну примену материјалног права, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиле основана. У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Тужилца је са правним претходником тужене банке дана 29.11.2009. године закључила уговор о динарском ненаменском готовинском кредиту са валутном клаузулом којим је тужилци одобрен кредит од 1.600 евра у динарској противвредности уз учешће од 30% одобреног кредита, које се уплаћује пре пуштања кредита и за који износ се умањује износ одобреног кредита, тако да је дуг тужилце 1120 евра. Рок отплате је 60 месечних анутитета са фиксном каматом од 14,95% на годишњем нивоу. Чланом 1. ставом 4. Уговора је предвиђено је да за обраду кредитног захтева банка наплаћује фиксну накнаду која износи 2% вредности основног дуга, што је минимално 1.500,00 динара. Тужилца је са представником претходника тужене банке потписала Преглед битних елемената отплате кредита и План отплате кредита. У Прегледу битних елемената у које је тужилца имала увид и који је потписала, у првом делу наведени су подаци о кредиту међу којима под тачком 16. укупан износ накнада и других трошкова које клијент треба да плати и то у апсолутном износу од 2.094,79 динара, док су у другом делу тог прегледа наведени подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, међу којима под тачком 5. укупан износ других трошкова које клијент плаћа у апсолутном износу од 2.094,79 динара. Правни претходник тужене банке је од тужилце на име обраде кредитног захтева наплатио износ од 2.094,79 динара дана 25.11.2009. године.

По оцени нижестепених судова одредба члана 1. ставом 4. предметног уговора о кредиту није ништава, с обзиром да је у складу са начелима облигационог права и осталим законским одредбама. Имајући у виду да је тужилца приступила потписивању уговора пошто је претходно јасно и недвосмислено упозната са чињеницом да ће банци платити накнаду од 2.094,79 динара на име трошкова обраде кредита и то пре кретања кредита у течај, која накнада банци припада на основу пружених финансијских услуга и део је ефективне каматне стопе, при чему је јасно и тачно наведена у Прегледу битних елемената уговора кредита, тужбени захтев је одбијен као неоснован. Тужилца је приступила закључењу уговора, упозната са чињеницом да ће платити накнаду за обраду кредитног захтева, при чему та накнада не садржи у себи никакве скривене трошкове, јер не представља стварни трошак који је банка имала, већ накнаду која банци припада на име пружања финансијских услуга. Упркос томе што накнаде и

трошкови који падају на терет корисника не служе да банка оствари профит већи од онога који остварује наплатом камате као ценом кредита, уколико банка и корисник кредита, као у конкретном случају, уговоре да поред камате корисник плаћа и друге накнаде и трошкове који су јасно и прецизно наведени и тако опредељени, да корисник није могао бити у заблуди које су његове обавезе, нема места траженом утврђењу ништавости спорне одредбе. Формулисањем спорне одредбе тужена није поступила супротно начелу савесности и поштења, већ се кретала у оквиру начела слободе уговарања, приказујући тужили њене уговорне обавезе у фиксном напред одређеном износу. Осим тога, тужила је имала могућност да не приступи закључењу уговора о кредиту са туженом и да евентуално одабере другу пословну банку.

Према становишту Врховног касационог суда, основано се ревизијом тужиле указује да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено, због чега су обе нижестепене пресуде морале бити укинуте.

По оцени Врховног касационог суда, банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга, па одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита није ништава под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања кредита у течај, као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту, могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе.

Наведено произлази из члана 4. став 1. тачка 2. Закона о банкама („Сл. гласник РС“ бр. 107/05) којим није ближе прописана садржина уговора о кредиту, нити су прописана права и обавезе банке и клијента, али из члана 42. произлази да се на уговор закључен између банке и клијента примењују општи услови пословања банке, које је банка дужна да истакне у својим просторијама на видном месту најмање 15 дана пре њихове примене. Одредбом члана 42. и 43. истог закона прописано је да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозита и других кредитних послова.

Сагласно наведеном, законом није искључено право банке на наплату трошкова и накнада банкарских услуга по основу кредитних послова, а овлашћење уговорача да предвиде различите услове давања кредита који проистиче из начела слободе уговарања укључује и могућност да се уговори обавеза корисника кредита да банци накнади трошкове кредита. Стога одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита у принципу није противна принудним прописима и као таква ништава у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима.

Међутим, иако уговарање обавезе да једна уговорна страна сноси трошкове друге уговорне стране није противно члана 1065. ЗОО, такво уговарање не може да се посматра независно од општих начела ЗОО имајући у виду да је банка финансијски стручна и доминантна уговорна страна. Начело аутономије воље из члана 10. Закона претпоставља да би у таквој ситуацији клијент банке имао слободу уговарања само уколико зна врсту и висину трошкова банке за које се обавезао да ће их он сносити.

Начело равноправности странака из члана 11. Закона, подразумева да је у том случају кориснику кредита дата могућност да се упозна са врстом и ценом трошкова банке које су уговором на њега преваљују и да процени да ли су ти трошкови заиста учињени, или ће бити учињени, да ли је њихова цена одговарајућа, или се произвољно наплаћују, док начело савесности и поштења из члана 12. истог Закона, захтева да уговарање обавезе плаћања трошкова банке, треба да садржи спецификацију трошкова и њихове висине, да би се избегла могућност злоупотребе у реализацији ове уговорне обавезе, односно могућност да банка наплати више пута исти трошак, односно да наплати и трошкове које је уопште није имала, као и да предмет такве обавезе учини одређеним сходно члану 46. Закона.

С тим у вези, Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите, Народна банка Србије од 30.06.2006. године („Сл. гласник РС“, бр.57/06 а која је ступила на снагу 01.10.2006. године), прописала је јединствени обрачун објављивања трошкова камата и накнада банкарских услуга по основу депозитних кредитних послова (ефективна каматна стопа) као и ближих услова и начина обавештавања клијента банке. Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама. Ефективна каматна стопа исказује се у процентима и важи од дана обрачуна. Тачком 5. наведене одлуке је предвиђено да понуда банке која се односи на депозите које банка прима односно кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи и то у тачки 1) податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и у тачки 2) податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе (ближе наведене у одлуци). Подаци из тачке 1. треба да буду наведени и исказани у понуди тог става, тако да клијент ниједног тренутка не буде доведен у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Податке из става 1. ове тачке банка доставља клијентима на начин прописан упутством из тачке 11. одлуке. При закључивању уговора о кредиту банка на основу тачке 7. став 2. одлуке уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита који садржи податке који се укључују Тако, на основу садржине наведених тачака одлуке може се закључити да постоје четири врсте трошкова банкарског кредита и то: трошкови које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита, трошкови који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора и остали трошкови наведени у тачки 5. став 1. одредба под 2. алинеја 3. одлуке (трошкови процене вредности непокретности и покретних ствари, премије осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, трошкови уписа у регистар код надлежног органа, трошкови прибављања извода из земљишних књига, прибављање уверења, потврда, дозвола и решења надлежних органа, трошкови кредитног бироа и други трошкови). Прве две врсте трошкова улазе у обрачун ефективне каматне стопе док се друге две врсте трошкова не укључују у обрачун ефективне каматне стопе већ се исказују самостално.

Из изложеног произлази да ефективна каматна стопа у себи садржи накнаде и трошкове који су настали приликом одобравања кредита и који ће настати у току реализације уговора о кредиту, а који су познати приликом његовог обрачуна. С обзиром на то да трошкови обраде кредита настају приликом одобравања кредита, а да су трошкови пуштања кредита у течај познати на дан обрачуна кредита, ти трошкови морају бити укључени у обрачун ефективне каматне стопе и могу бити наплаћени само

кроз обрачун ефективне каматне стопе. Уговарање трошкова кредита који се укључују у ефективну каматну стопу из тачке 5. став 1. одредба под 1. у процентуалном износу од главнице није забрањено. Могућност процентуалног обрачунавања трошкова има основа у томе што се ради о трошковима који улазе у обрачун ефективне каматне стопе која се такође обрачунава у процентима. Али без обзира на то да ли су трошкови исказани у проценту или фиксном износу или комбинацијом тих метода, банка је дужна да податке о трошковима наведе у понуди тако да клијент ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч.

Полазећи од наведеног Врховни касациони суд налази да због погрешне примене материјалног права чињенично стање на коме су засноване побијане одлуке није потпуно утврђено, јер је пропуштено да се разјасни да ли је приликом закључења уговора о кредиту у односу на спорну одредбу био испуњен услов прописан цитираном тачком 5. став 2. Одлуке Народне банке Србије и зависно од тога оцени да ли је такво уговарање противно општим начела Закона о облигационим односима, због чега су обе нижестепене пресуде морале бити укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку првостепени суд ће полазећи од примедба изражених у овом решењу потпуно утврдити чињенично стање од кога зависи правилна примена материјалног права, те поново одлучити о тужбеном захтеву.

На основу изложеног одлучено је као у ставу другом изреке применом члана 416. став 2. ЗПП.

**Председник већа - судија
Весна Поповић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић